

SELONTEKO SISÄISEN VALVONNAN JA RISKIENHALLINNAN JÄRJESTÄMISESTÄ SEKÄ ARVIO MERKITTÄVIMMISTÄ RISKEISTÄ VUODELTA 2019

Kaupunkiympäristölautakunta on hyväksynyt 11.12.2018 hallintosäännössä edellytetyn kaupunkiympäristön toimialan sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan kuvauksen. Kaupunkiympäristölautakunta on valvonut, että toimiala on toiminut kaupunginvaltuuston hyväksymän Helsingin kaupunkikonsernin sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteet -asiakirjan, vahvistetun talousarvion, kaupunginvaltuuston ja kaupunginhallituksen hyväksymien tavoitteiden sekä hyväksymänsä sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan kuvauksen mukaisesti ja ohjannut sen toimintaa. Toimialajohtaja ja palvelukokonaisuuksien johtajat huolehtivat sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan toimeenpanosta vastuualueillaan.

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestäminen

Sisäinen valvonta ja riskienhallinta on toimialalla toteutettu menettelyillä, jotka on kuvattu toimialan sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan kuvauksessa vuonna 2018. Toimialan tehtävät ja vastuut on kuvattu toimintasäännöissä sekä toimivallan siirtoa koskevissa delegointipäätöksissä. Tehtäviä on määritelty myös toimialan sekä palveluiden toimintasuunnitelmissa.

Toimialan merkittävät riskit hallintatoimenpiteineen on arvioitu joulukuussa 2018 valmistuneessa merkittävien riskien ja niiden hallintatoimenpiteiden kartoituksessa. Tällöin tunnistettiin toimialalla 11 merkittävää riskiä ja pisteytettiin ne todennäköisyyden ja vaikuttavuuden perusteella. Toimialan merkittäville riskeille nimettiin myös omistajat.

Keväällä 2019 tunnistettiin kaupunkitasoisesti merkittäviksi yhteensä 15 riskiä joista neljän omistaja on kaupunkiympäristön toimialalla. Nämä neljä riskiä ovat seuraavilla sektoreilla; 1) rakentaminen ja asuminen, 2) ilmastonmuutos, 3) toimitilat ja rakennettu ympäristö, 4) liikennejärjestelmä.

Yleisesti riskejä arvioidaan talousarvioprosessissa, talousarvion toteutumista ennustettaessa, hankintoja ja sopimuksia tehtäessä, päätöksenteossa, henkilötietoja käsiteltäessä, henkilöstöjohtamisen ja työsuojelun yhteydessä sekä tietojen, tietojärjestelmien ja teknologian hallinnan osana.

Keskeiset valvontatoimenpiteet ovat talousarvion toteutumisen seuranta, valvontavastuiden määrittely, prosessien ja hankkeiden ohjaus ja seuranta, esimiesten tekemä oman organisaationsa valvonta, jokaisen työntekijän riskien raportointivastuu, esteellisyyteen liittyvät ohjeet ja perehdytys, vaarallisten työyhdistelmien poistaminen, tietojärjestelmiin liittyvät valvontatoimet sekä tietosuojaja- ja henkilötietojen käsittelysäännöt.

Valvontaa palvelevien tietojen tuottaminen ja raportointi välitetään sisäisille ja tarvittaessa ulkoisille sidosryhmille. Tilintarkastajan, tarkastusviraston ja sisäisen tarkastuksen tekemien arviointien tulokset raportoidaan palveluittain ja tuodaan talouden ennusteiden yhteydessä toimialan johtoryhmään tiedoksi tarvittavine korjaustoimenpiteineen.

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan toteutumisen arviointi

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan toimivuutta seurataan ja arvioidaan johdon ja esimiesten toimesta osana päivittäistä toimintaa. Vuonna 2019 tehtiin toimialalla kuusi sisäistä tarkastusta. Aiempien vuosien tarkastuksista oli kuuden tarkastuksen suositusten seuranta vielä käynnissä vuoden lopussa. Seitsemän aiemman tarkastuksen suositukset katsottiin toteutetuiksi vuonna 2019.

Arvio sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan nykytilasta

Kaupunkiympäristön toimiala arvioi, että sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan tila on tyydyttävä.

Merkittävimmät riskit ja niiden hallinta

Kaupunkiympäristön toimiala on arvioinut toimialan merkittävimpiä riskejä (strategiset, taloudelliset ja operatiiviset). Merkittävimmiksi riskeiksi on todettu:

- Riittämättömät henkilöstöresurssit, henkilöstön saatavuus ja vaihtuvuus
- Sopimukseen ja sopimusjohtamiseen liittyvät riskit
- ICT-järjestelmien haavoittuvuus ja yhteentoimivuus
- Kaupungin osa-alueiden segregatio
- Investointien riittävyys ja rakentamisen elinkaaren ja laadun hallinta
- Uuden kaupunkiorganisaation toimintatapojen vakiintumattomuus
- Ilmastonmuutos ja sen aiheuttamat ääri-ilmiöt
- Helsingin kansainvälisen ja kansallisen kilpailukyvyn heikentyminen

Vuoden 2019 merkittävimpiä talousarvioennusteiden yhteydessä raportoituja riskejä toimialalla ovat olleet:

- Merkittävien kaavaprosessien ja infrainvestointipäätösten etenemiseen liittyvät juridiset ja poliittiset riskit

- Voimaan astunut uusi asetus määrää haitallisten vieraslajien torjuntaan. Tästä aiheutuu ennakoimattomia merkittäviä kustannuksia kolmelle seuraavalle vuodelle. Muita vieraslajiriskejä saattaa konkretisoitua lähivuosina.
- Koulujen ja päiväkotien peruskorjausten ja akuuttien sisäilmaongelmaisten koulu- ja päiväkotitilojen vaatimien väistötilojen hankkimisessa sekä lisääntyneiden päivähoito- ja esiopetustarpeiden vaatimien tilojen hankinnassa ja toimituksissa on ollut suuria haasteita. Paviljonki väistö- ja lisätilojen hankinnan kireät aikataulut vaikuttavat ylläpitopalveluiden järjestämiseen.
- Rakennusten korjausvelasta, sisäilmaongelmista, sekä erittäin tehokkaasta käytöstä johtuen tilojen käyttökuntoisuuteen liittyy riskejä, joiden realisoituessa tiloille voidaan tarvita kiireellisesti väistötiloja.
- Viimeisen vuoden aikana on useita kaupunkiin sopimussuhteessa olevia urakoitsijoita hakeutunut konkurssiin. Riskinä on, että nousukauden jälkeen kaupungille hakeutuu töihin urakoitsijoita, joiden taloudellinen tilanne on epävarmaa.
- Hintatason pysyminen edelleen korkealla tasolla voi vaikeuttaa jatkossakin kohtuuhintaisen asuntotuotannon toteuttamisedellytyksiä. Uuden hallitusohjelman sijoitusasuntojen verotuksen kiristämiseen liittyvät linjaukset sekä talousuhdanteiden yleinen viileneminen voivat vaikuttaa sijoittajien ja muuhun kysyntään ja tätä kautta vaikuttaa sääntelemättömän asuntotuotannon hankkeiden etenemiseen.
- Osaavan henkilökunnan saatavuudessa ja pysyvyydessä on haasteita koko toimialalla

Toteutuneet merkittävät riskit

Tilikauden aikana ovat osin toteutuneet seuraavat riskit ja toimenpiteet:

- Merkittävä taloudellinen riski toteutui kun tammikuussa 2019 satoi ennätysellisesti lunta ja liikennealueiden lumenpoistotöistä aiheutui huomattava, noin 6,5, milj. euron lisäkustannus. Lumenvastaanotto toimintaan liittyviä riskejä oli realisoitumassa lumenvastaanottokapasiteetin riittämättömyyden ja merkittävän vähentymisen vuoksi. Lumen varavastaanotto paikkoja perustettiin 20 kpl ja myös useita tilapäisiä pysäköintialueita jouduttiin perustamaan. Käynnistetyillä toimenpiteillä voitiin varmistaa liikennealueiden lumenpoiston edellytykset ja lumenvastaanoton toiminnan jatkuminen.
- Henkilöstöresurssit, osaavan henkilöstön saatavuus ja pysyvyys - riski on myös realisoitunut.

- Taloudellinen menetys koitui myös pysäköinninvalvonnan vuosilta 2012 ja 2013 aiheutuneiden ja nyt tehtyjen luottotappioiden kirjauksista
- Talonrakentamisen jatkuminen erittäin vilkkaana aiheutti kustannusnousua ja aikataulupaineita.

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan kehittämiskohteet ja kehittäminen

Toimiala on tunnistanut sisäiseen valvontaan ja riskienhallintaan liittyviä kehittämiskohteita, jotka liittyvät prosessien toimintaan, hankintoihin, päätöksenteon valsteiluun, tietoverkkoriskeihin, ICT-sopimusosaamiseen, kriittisten tietojärjestelmien tunnistamiseen ja henkilötietojen käsittelyyn.

Vuoden 2019 aikana on toimialan kokonaisvaltaista kehittämistä tehty kokonaisarkkitehtuurimenetelmällä ja prosessien kehittämistyötä on jatkettu.

Kaupunkiympäristölautakunta on hyväksynyt toimialan hankintastrategian vuoden 2019 alussa. Strategian toimenpideohjelma valmistui keväällä 2019 ja ohjelman toimenpiteitä on toteutettu toimialalla vuoden aikana suunnitellulla tavalla. Päätöksenteon valmisteluprosessia on kehitetty.

ICT-sopimusosaamista on lisätty ja toimialan ICT-sopimuksia on käyty läpi. Toimialan tietojärjestelmäluettelo on valmis ja sitä ylläpidetään ja siellä on tunnistettu kriittiset tietojärjestelmät.

Toimialan tietosuojaprojekti (GDRP) on valmistunut marraskuussa, jossa on käyty läpi toimialan palvelut ja tunnistettu 53 rekisteriä, missä käsitellään henkilötietoja. Työssä on käyty läpi järjestelmien tietoturva, neuvoteltu tietosuojaliitteet voimassaoleviin ylläpitosopimuksiin, kehitetty malli tietopyyntöjen ja tietoturvaloukkauksien käsittelyyn sekä tehty rekisteriselosteet kaupungin nettisivuille.